

ТАДБИРҲОИ ЗАРУРӢ ЧИҲАТИ РАФЪИ ЧИНОЯТҲОИ КИБЕРӢ
(Бознашр маҷаллаи “Маърифати Омӯзгор” №7, соли 2024, саҳифаи 12-14).

Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми солонаи худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ» аз 26.01.2021 атрофи хатару таҳдидҳои афзоюндаи ҷаҳони муосир ва таъсири манфии онҳо ба давлатҳои миллии соҳибистиклол изҳори нигаронӣ карданд.

Аз ҷумла, аз ҷониби Пешвои миллат дар паёми солони худ таъкид намуданд, ки **«Вазъи мураккабу ташвишовари минтақа ва ҷаҳон, аз ҷумла торафт шиддат гирифтани раванди азнавтақсимкунии дунё, яроқнокшавии бошироб, «чанги сард», таҳдиду хатарҳои муосир - терроризму экстремизм, қочоқи силоҳ, ҷиноятҳои киберӣ ва дигар ҷинояткориҳои муташаккили фаромиллӣ моро водор месозад, ки барои таъмин намудани амнияти муддофиавии кишварамон тадбирҳои иловагӣ андешем»**. Боиси нигаронӣ ҳаст, ки пайравони созмонҳои террористиву экстремистӣ барои ноором сохтани вазъият дар ҷомеа ва тафриқаандозиву барангехтани низоъҳои диниву мазҳабӣ ҳамеша кӯшиш карда, барои гумроҳ сохтани сокинони мамлакат, бахусус, ҷавонон ва ба созмонҳои манъшуда ҷалб намудани онҳо ба воситаи шабакаҳои иҷтимоии интернетӣ васеъ истифода мебаранд. Аз ин ру, вазъи мураккаби ҷаҳони муосир, зуҳури созмону ташкилотҳои экстремистиву террористӣ дар фазои маҷозӣ ва афзоиши **ҷиноятҳои киберӣ** тавассути интернет моро водор месозад, ки қабл аз ҳама атрофи пешгирӣ ва бартараф сохтани хатару таҳдидҳои фазои маҷозӣ бештар тавачҷух зоҳир намуда, ба ин васила амнияти милли аз ҷумла амнияти иттилоотии кишварро дар шакли доимӣ таъмин намоем.

Ба баъзе намудҳои ҷиноятҳои киберӣ диққат диҳед: - қаллобӣ бо истифодаи почтаи электронӣ ва интернет; - дуздии шахсияти рақамӣ ва истифодаи маълумоти шахсӣ; - дуздии маълумоти корти пардохт ва дигар маълумоти молиявӣ; - тухмати киберӣ (кибершантаж), тамаъҷӯии маблағ зери фишор; - тамаъҷӯӣ ба воситаи барномаҳои гуногун вағайраҳо; - тамаъҷӯии маблағ ба востай майнинигҳои гуногун; - ҷосусии киберӣ ба воситаи дастрасии беиҷозат ба маълумоти давлатӣ ё корпоративӣ; - аз кор баровадани системаҳо ва вайрон кардани шабака бо мақсади тамаъҷӯӣ; - вайрон кардани ҳуқуқи муаллиф; - истифодаи бозиҳои пулии ғайриқонунӣ; - тичорати онлайнӣ молҳои манъшуда ва ё ғайриқонунӣ; - сохтан ва ё нигоҳ доштани филмҳои фаҳшу порнографияи кӯдакон барои тамаъҷӯӣ ва ғайраҳо мебошанд.

Имрӯз дар ҷаҳон давлате вуҷуд надорад, ки сокинонаш фазои маҷозиро ба воситаи технологияҳои муосир ба монанди, компютер, телефони мобилӣ ва ё планшет васеъ истифода набаранд. Мувофиқи санҷишу оморҳо истифодабарандагони интернет дар соли 2023 зиёда аз 5 миллиард нафарро дар саросари дунё ташкил медиҳад. Пас, маълум мегардад, ки бевосита шабакаи интернетӣ тадриҷан ба тамоми соҳаҳои ҳаёти башарият бо мурури замон васеътар ворид гардида истодааст. Мусаллам аст, ки ин ҳолати нгувор водор месозад, ки тамоми кишварҳо дар раванди таъмини амнияти миллии хеш ҳатман оид ба киберфазо ё худ фазои маҷозӣ бештар масъалагӯзорӣ намоянд.

Таҳқиқоти олимони нишон дод, ки зиёда аз 64,4% аҳолии дунё ба шабакаи интернетӣ дастрасӣ доранд, зеро дар як сол шумораи корбарони интернет 1,9% афзоиш ёфта истодааст ва ҳамагӣ дар умум 5,16 миллиард одамон онро истифода мекунанд. Тибқи назарсанҷиҳо дар аввали соли 2023 зиёда аз 5,44 миллиард нафар аз телефонҳои мобилӣ истифода мекунанд, ки 68% шумораи умумии аҳолии ҷаҳонро ташкил мекард.

Дар ҷаҳони муосир иттилоот ва технологияҳои иттилоотӣ дар ҳаёти ҳаррӯзаи тамоми кишварҳо нақши хеле муҳимро мекӯшад. Ба ҳамагон маълум аст, ки бо гузашти замон илму техника ба таври кайҳонӣ пеш рафта, рӯз то рӯз такмил ёфта истодааст ва технологияҳои нав ба нави иттилоотӣ ихтироъ шуда истодаанд. Соҳаи сиёсат дар ин самт низ модернизатсия (азнавсозӣ) шуда, ҳам субъект ва ҳам объекти он ба ин падидаҳои муосир мутобик шуда истодааст. Дар баробари рушди такмили соҳаи технологияи иттилоотӣ, самти амалиётҳои истихборотӣ низ тавсеаву таҳким ёфтаанд. Агар замони Шӯравӣ барои расонидани маълумоту иттилоотҳои муҳиму зарурӣ бо парандаву ҳайвонот ва техникаҳои мавҷиву садои истифода мешуданд, замони муосир ҷойи онҳоро технологияҳои замонавӣ рақамӣ ва хушманд гирифтааст. Пас, маълум мегардад, ки истифодаи технологияҳои нави иттилоотӣ тариқи интернет бисёр муфид буда, ҳалли чандин мушкилиҳоро барои одамон осон намудааст. кибер

Имрӯз давлатҳои пешрафта ва абаркудрати ҷаҳонӣ дар равандҳои сиёсӣ ва бархурди манфиатҳои технологияҳои муосири иттилоотиро ба манфиати худ истифода намуда истодаанд. Ин кишварҳо дар умум қариб, ки аз ҷангҳои физикии воқеӣ даст кашиданд, кӯшиш доранд манфиатҳои геосиёсӣву геоиқтисодии худро дар минтақаҳои гуногун тариқи паҳн намудани иттилоотҳои нишонрас амалӣ намоянд. Фарз кардем, ҳоло давлатҳои пешрафта ва абаркудрат, ки зарфияти бузурги иқтисодӣ доранд, дар минтақаи назари манфиаташон, созмону ташкилотҳои ҷамъиятиву сиёсӣ созмон дода, расонаҳои худӣ ташкил карда, тариқи барномаҳои

телевизиониву интернетӣ хабару маълумотҳои дурӯғу тӯхматро бар зидди дигар барои барангехтани кинаву адовати ҳамон кишвар пахшу паҳн менамоянд. Оқибат ин амалҳои разили онҳо ба идоракунии он давлатҳо таъсир намуда, он давлатҳои тараққикардаи ҷаҳонӣ ва дорои сарватҳои бузурги миллий ба мушкилотҳои сунъӣ рӯ ба рӯ шуда, мардум даст ба ҳамоишҳову изҳоротҳо зада, ба кучаву хиёбонҳо мерезанд ва низоми сиёсӣ фалаҷ гардида, табаддулоти муташаккил амалӣ карда мешавад. Пасон низоми давлатдорӣ аз байн рафта, иқтисод хароб гардида, сарватҳо ғорату мардум гурезаву сарсон шуда, сарзамини аҷдодии онҳо байни давлатҳои манфиатҷӯ тақсим мегардад. Гарчанде ки, тули зиёда аз чор моҳ шудааст, ки дар Фаластин ҷанг рафта истодааст, солҳои ахир таҷрибаи амалии Ҳаргуна равандҳову падидаҳои сиёсиро дар кишварҳои Либияву Лубнон, Сурияву Ироқ, Яману Алҷазоир, Гурҷистону Украина, Беларусу Қирғизистон низ мушоҳида карда истодаем. Пас, барои давлатҳои манфиатхоҳ ҷону моли одамон (новобаста аз синну сол) ва арзишҳои милливу муқаддаси онҳо муҳим набуда, танҳо дар пайи амали намудани ҳадафҳои нопоку разилонаи худ мебошанд.

Тоҷикистони азизи мо низ як маротиба солҳои навадуми асри гузашта ба чунин нақшаву барномаҳои гурӯҳу давлатҳои манфиатхоҳ дучор гардида, давлати нави миллии мо ба ҷанги таҳмилии бародаркӯш рӯ ба рӯ шуд. Иқтисоду иҷтимоӣ дар ҷанги бародаркӯш хароб гардида, низоми сиёсӣ ҷарбӣ фалаҷ гардид. Миллати бошараф ва ватандӯсту баруманди тоҷик пароканда гардида, андаке монда буд, ки ҳудуди давлати миллии мо тақсиму нопадид мегардид. Хушбахтона дар ин асно бо сабаби хушёриву зиракии якқатор шахсиятҳои бонуфузу обрӯманди кишвари мо сади роҳи ин фоҷеаи нанговар гирифта шуд. Маҳз таҳти роҳбарии бевоситаи ақлу хиради Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва дигар фарзандони фарзонаи миллати тоҷик ҷанги хонумонсуз хомӯш карда шуда, сулҳу субот ва оромиву ободии Тоҷикистони азизи мо таъмин карда шуд.

Бояд таъкид кард, ки ҳанӯз ҳам бадхоҳони миллати мо ғуломони давлатҳои хориҷии манфиатхоҳи кишвари мо гардида, барномаву лоиҳаҳои палиди онҳоро ба хоҳири пулу мол шуда, амалӣ карда истодаанд. Ин дӯшманони навнаҳзатиҳои фурӯхташуда ва гурӯҳҳои дигаре, ки дар кишварҳои Аврупову Амрико қарор доранд, шабу рӯз тариқи дастгоҳҳои душманони миллат хабару маълумотҳои дурӯғу бофтаро бар зидди халқу миллат ва Ҳукумати Тоҷикистон паҳну пахш карда истодаанд. Он расонаҳои иттилоотӣ ва саҳифаҳои интернетие, ки дар шабакаҳо аз ҷониби навнаҳзатиҳо фаъоланду пеш мебаранд, аз ҷумлаи нақшаву барномаҳои

зиддимилливу зиддидавлатии мо аз чониби гурӯҳу давлатҳои хориҷии манфиатҷӯ маблағгузорӣ карда мешаванд. Ҳатто, ҳамкориҳои ин террористҳо бо созмону ҳаракатҳои террористии Толибону Ансоруллоҳ ва Алқоида ошкор карда шуданд, ки ин дар суҳанрониву барномаҳо ва тавсифу ташвиқи идеологияи онҳо маълум гардидааст. Кулли ин навнаҳзатиҳои фурӯхташуда ва гурӯҳҳои ифротӣ андешаҳои асримиёнагӣ доранд ва онҳо мехоҳанд идеологияи ифротиву террористии динии худро дар Тоҷикистони азизи мо паҳн намоянд.

Қайд кардан бомаврид аст, ки онҳо бояд фаромӯш насозанд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон давлати солҳои навадуми асри гузашта набуда, имрӯз яке аз давлатҳои қавии минтақа ба шумор рафта, ҳеҷ гоҳ намегузоранд, ки ба Тоҷикистони азизи осебе расад. Замони муосир кишвари мо ҳам аз назари сиёсиву иқтисодӣ ва ҳам аз назари ҳарбиву низомӣ хеле қудратманду тавоно гардидааст. Мо боварии комил дорем, ки кишвари мо зарфияти қавии мубориза бар зидди ҳаргуна ҷангҳои иттилоотиро низ дорад. Ва аз ҳама гуна, нақшаҳои барномаҳои навнаҳзатиҳои фурӯхташуда ва гурӯҳҳои ифротӣ қайҳо огоҳ мебошанд ва намегузорад, ки бори дигар миллати бошараф ва ватандӯсту баруманди тоҷик ин ҳодисаи нангинро аз сар гузаронанд.

Пас, дар шароити муосир ҳар як ҳукумати кишвар дар самти таъмини амнияти иттилоотӣ ва ҳимояи шахс, ҷомеа ва давлат аз таҳдидҳои фазои маҷозӣ, махсусан, шабакаҳои иҷтимоӣ, беш аз пеш ҷораҳои огоҳона ва самаранок андешанд. Замоне, ки корбарони фазои маҷозӣ бештар гардида истодаанд ва аз ин раванд созмонҳои ифротгаро истифода намуда, фаъолияти экстремистиву террористии худро дар фазои маҷозӣ ба таври густурда роҳандозӣ менамоянд, моро зарур аст, ки бо сиёсатгузориҳои дуруст, фаъолияти ғаразноку хатарзои ташкилотҳои экстремистиро пешгирӣ намоем.

Аз ин ҷиҳат моро зарур аст, ки дар ҳар самту фаъолият дар байни кишру табақаҳои гуногуни ҷомеа фаъолияти корҳои фаҳмондадихӣ, пешгирикунӣ ҳамагуна равандҳои ҳаракатҳои номатлубро ҷиҳати ба роҳ мондани корҳои таълимотию ташвиқотӣ, инчунин вобаста ба дуруст истифода бурдани технологияҳои иттилоотӣ атрофи хатару таҳдидҳои афзояндаи ҷаҳони муосир дар шабакаи интернетӣ роҳандозӣ намоем. Аз чониби дигар моро зарур аст, ки вазъияти вучуддоштаро, яъне сулҳу суботу амнияти доимие, ки саросари кишвари Тоҷикистони азизи моро фаро гирифтааст, бо ҳар роҳу усул чун гавҳараки ҷашм нигоҳ дорем ва барои таъмин намудани рушди устувори иқтисодӣ ва иҷтимоӣ

ҷумҳуриямон тамоми корҳои аз дастамон меомадаро ватандӯстона ва софдилона иҷро намоем.

*Сафаров Муҳаммад - мудири лабораторияи
илмӣ-таҳқиқотии Пажуҳишигоҳи рушди
маориф ба номи Абдураҳмони Ҷомии
Академияи таҳсилоти Тоҷикистон.*